

SOCIAL- OCH HÄLSOVÅRDS- UTSKOTTETS BETÄNKANDE 1/2012 rd

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av lagen om utkomstskydd för arbetslösa och vissa lagar som har samband med den

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 8 november 2011 regeringens proposition med förslag till lagar om ändring av lagen om utkomstskydd för arbetslösa och vissa lagar som har samband med den (RP 111/2011 rd) till social- och hälsovårdsutskottet för beredning.

Utlåtanden

I enlighet med riksdagens beslut har grundlagsutskottet och jämställdhetsutskottet lämnat utlåtande i ärendet. Utlåtandena (GrUU 2/2012 rd, AjUU 9/2011 rd) återges efter betänkandet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- överinspektör Timo Meling, arbets- och näringsministeriet
- konsultativ tjänsteman Kirsi Päivänsalo, social- och hälsovårdsministeriet
- jurist Antti Klemola, Folkpensionsanstalten
- sakkunnig Ellen Vogt, Finlands Kommunförbund
- jurist Jarmo Pätäri, Akava ry
- sakkunnig, JK Mikko Räsänen, Finlands Näringsliv rf
- ekonomisk expert Ilkka Kaukoranta, Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf.

Dessutom har skriftligt utlåtande lämnats av

- Tjänstemannacentralorganisationen FTFC rf
- Finlands Arbetslösas Samarbetsorganisation-TVY rf

PROPOSITIONEN

I propositionen föreslår regeringen att lagen om utkomstskydd för arbetslösa, lagen om offentlig arbetskraftsservice, lagen om arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte, lagen om utkomststöd och lagen om sjömanspensioner ändras.

Det system med påföljder inom utkomstskyddet för arbetslösa som regleras i lagen om utkomstskydd för arbetslösa förtydligas. Syftet är

samtidigt att med hjälp av påföljdssystemet på ett mer effektivt sätt styra och uppmuntra de arbetssökande till att aktivt söka arbete och förbättra sina förutsättningar för att bli sysselsatta.

I lagen om utkomstskydd för arbetslösa föreslås den bestämmelse bli upphävd, som föreskriver att arbetssökande i princip inte har rätt till ar-

betslöshetsförmåner under tiden för en utlandsresa.

Dessutom föreslås bestämmelserna om arbetskraftspolitiskt utlåtande och utkomstskydds-

ombudets uppgifter i lagen om utkomstskydd för arbetslösa bli ändrade.

Lagarna avses träda i kraft våren 2012.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Allmänt

Propositionen förtydligar påföljderna i samband med utkomstskyddet för arbetslösa. Därmed behöver arbets- och näringsbyråerna använda mindre tid till administrera förmånen och i stället kan personalen ägna mer tid åt att tillhandahålla arbetskraftsservice. Tydligare regler ger de arbetssökande större rättssäkerhet och ger dem jämlikare behandling.

Syftet med påföljderna är att arbetssökande ska handla på ett sätt som ökar deras möjligheter att få jobb. Därför är det viktigt att de blir ordentligt informerade om sina skyldigheter och vilka påföljderna är om de försummar dem. Sysselsättningschanserna ökar och risken att gå miste om förmåner på grund av okunskap minskar om de arbetssökande känner till sina rättigheter och skyldigheter.

Propositionen sätter fokus på sysselsättningsplanerna för arbetssökande. Planerna ska bli mer exakta och mer bindande. Därmed förbättras situationen för de som söker arbete eftersom planen är lika bindande för både arbetskraftsmyndigheterna och den arbetssökande. I sitt utlåtande uttrycker arbetslivs- och jämställdhetsutskottet oro för arbets- och näringsbyråernas resurser. Social- och hälsovårdsutskottet instämmer eftersom personalen måste ha tillräckligt tid för att sätta sig in i de arbetssökandes individuella egenskaper och livssituationer och kunna söka lämpliga lösningar för att lägga upp sysselsättningsplanerna.

Det är bra att propositionen uppmuntrar till större aktivitet i jobbsökandet och ger arbetssökande möjligheter att testa jobb som de egentligen har rätt att tacka nej till med hänvisning till det som kallas skydd för yrkesskicklighet eller

lång arbetsresa. Att snabbare hitta ett jobb ligger inte bara i de arbetssökandes intresse. Det är av stor ekonomisk betydelse också för staten. Om arbetslöshetsperioderna minskar med en dag sparar staten in omkring 23 miljoner euro i arbetslöshetsersättningar, enligt propositionen.

Utlandsresor

Regeringen föreslår att utlandsresor inte ska vara något hinder för att vara på arbetsmarknaden. Hittills har arbetssökande kunnat göra en eller flera utlandsressor under ett år utan att förlora rätten till dagpenning, om resorna tillsammans varit ungefär en vecka. Regeringen föreslår att restriktionen slopas eftersom det är praktiskt taget omöjligt att övervaka den på rättvisa villkor och aktivt sökande efter jobb inte längre kräver att man är i Finland. För att få arbetslöshetsförmåner kommer det fortfarande att krävas bosättning i Finland.

De ändrade reglerna för utlandsresor är befogade, anser utskottet. Det finns emellertid en del frågor som bör uppmärksammas när ändringen verkställs och dess effekter följs upp. EU-medborgare kan få rätt till arbetslöshetspenning efter att ha arbetat fyra veckor i Finland. Principen i den så kallade grundförordningen är att det är det land där man arbetar som svarar för kostnaderna för arbetslöshetsersättning tre eller fem månader när personen återvänder till bosättningslandet. Lagändringen kan leda till att ansvaret för att bekosta arbetslöshetsdagpenningen fördunklas om en person med rätt till dagpenning i Finland vistas i ett annat EU-land och får arbetslöshetsdagpenning från Finland. Vidare har det uttrycks oro för att den ändrade regeln om utlandsresor leder till misslyckad integration om invandrare vistas långa tider utomlands.

Social- och hälsovårdsutskottet påpekar att det är angeläget att alla arbetslösa arbetssökande aktivt söker jobb och är tillgängliga för den finländska arbetsmarknaden. Det låter sig bäst göras om jobbsökarplanerna är tillräckligt konkreta och det övervakas i tillräcklig omfattning att de följs.

Arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte och skyldighet att vara i arbete

Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet föreslår att det utreds om skyldigheten att vara i arbete kan uppfyllas genom timmar i arbetet utan gräns för antalet veckotimmar och om det är rationellt med sanktioner mot någon som deltar i sysselsättande åtgärder och är kortvarigt frånvarande.

Att döma av information som social- och hälsovårdsutskottet har fått från arbets- och näringsministeriet är det nuvarande sättet att beräkna skyldigheten att vara i arbete befogat. Systemet blir ännu mer komplicerat och verkställigheten ännu mer arbetssam om man bara ska ta hänsyn till vissa timmar. Propositionen underlättar för arbetssökande att uppfylla skyldigheten när arbetsmarknadsåtgärder och arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte också kommer att få räknas in.

Arbetssökande får inte arbetslöshetsförmån eller ersättning för uppehälle för de dagar då de har varit frånvarande från arbetspraktik, arbetslivsträning, arbetsprövning, kombinerad arbets- och utbildningsprövning eller arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte utan giltig orsak. Frånvarokontrollen ger upphov till mycket administrativt arbete för både arbets- och näringsbyråerna och Folkpensionsanstalten. Enligt information till utskottet utreder arbets- och näringsministeriet hur det administrativa arbetet kring frånvaro ska kunna reduceras. Det är viktigt att få fram en lösning som minskar byråkratin kring utbetalningarna utan att de arbetssökandes motivation att aktivt delta i sysselsättningsfrämjande verksamhet påverkas negativt.

Arbetskraftspolitiskt utlåtande

Regeringen föreslår att det arbetskraftspolitiska utlåtandet ska lämnas av "arbetskraftsmyndighe-

ten", medan det enligt gällande lag är arbets- och näringsbyrån som ger utlåtande. Tanken med ändringen är att utlåtande också ska kunna ges av telefonservicen Jobblinjen som ingår i arbets- och näringsförvaltningens kundtjänst. Närmare anvisningar om uppgiftsfördelningen mellan myndigheterna kommer att utfärdas av arbets- och näringsministeriet.

Särskilt i samband med bestämmelser med kopplingar till grundlagen har grundlagsutskottet, enligt sitt utlåtande, krävt att det entydigt eller i övrigt exakt ska framgå av lagstiftningen vem den behöriga myndigheten är, eller att åtminstone principerna för myndigheternas behörighetsförhållanden och villkoren för att delegera befogenheter ska framgå tillräckligt exakt av lagen. Enligt grundlagsutskottet uppfyller förslaget inte de kriterierna.

Social- och hälsovårdsutskottet ser gärna att telefonservicen Jobblinjen får lämna utlåtande i frågor som inte kräver arbetskraftspolitisk prövning. Det gör handläggningen snabbare och minskar arbets- och näringsbyråernas arbetsbörda utan att kundernas rättssäkerhet sätts på spel. Följaktligen föreslår social- och hälsovårdsutskottet att lagen entydligt ska föreskriva vem som har rätt att lämna utlåtande och vilken behörigheter de har.

Detaljmotivering

1. Lag om utkomstskydd för arbetslösa

1 kap. 4 §. Verkställighet av lagen. Utskottet föreslår att momentet preciseras genom att arbetskraftsmyndigheten ändras till arbets- och näringsbyrån eller arbets- och näringsförvaltningens kundservicecenter.

4 kap.5 §. Förmånsbelopp. Utskottet föreslår att 3 mom. ändras till att den som får inkomstrelaterad dagpenning alltid ska få minst lika mycket i jämkad arbetslöshetsdagpenning som den skulle få i grunddagpenning. Samma ändring har gjorts i bestämmelserna om arbetslöshetsdagpenning till fullt belopp. Lagändringen trädde i kraft den 1 januari 2012 (1439/2011).

11 kap. 2 §. Skyldighet att lämna uppgifter. Utskottet föreslår att paragrafens 3 mom. preciseras genom att Arbetskraftsmyndigheten ändras till Arbets- och näringsbyrån eller Arbets- och näringsförvaltningens kundservicecenter.

11 kap. 4 §. Arbetskraftspolitiskt utlåtande. Utskottet föreslår att 1 mom. ska föreskriva om de frågor som Arbets- och näringsbyrån yttrar sig om. Dessutom lägger utskottet till ett nytt 2 mom. som anger i vilka situationer Arbets- och näringsförvaltningens kundservicecenter ska yttra sig, dvs. när det inte krävs Arbetskraftspolitisk prövning. I själva verket är det den rikstäckande tjänsten Jobblinjen som kommer att lämna utlåtande.

13 kap. 9 §. Utkomstskyddsombudets rätt att få uppgifter och att vara närvarande. Utskottet föreslår att paragrafens 1 mom. preciseras genom att Arbetskraftsmyndigheten ändras till Arbets- och näringsbyrån eller Arbets- och näringsförvaltningens kundservicecenter.

Ikraftträdandebestämmelsen. För att underlätta verkställigheten föreslår utskottet att ikraftträ-

dandebestämmelsen får ett nytt 2 mom. som föreskriver att 4 kap. 5 § 3 mom. tillämpas på förmåner som betalas ut för tiden efter det att lagen har trätt i kraft. Ändringen stämmer överens med ikraftträdandebestämmelsen i den lagändring som trädde i kraft den 1 januari 2012.

5. Lag om ändring av 10 § i lagen om sjömanspensioner

10 §. Arbetslösa arbetstagares rätt till ålderspension vid sänkt pensionsålder. Utskottet föreslår en teknisk ändring som beror på att lagen har ändrats efter att propositionen kom.

Utskottets förslag till beslut

Riksdagen

godkänner lagförslagen 2—4 utan ändringar och

godkänner lagförslagen 1 och 5 med ändringar (Utskottets ändringsförslag).

Utskottets ändringsförslag

1.

Lag

om ändring av lagen om utkomstskydd för arbetslösa

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i lagen om utkomstskydd för arbetslösa (1290/2002) 2 kap. 8—10 §, 12—18 §, 18 a § och 19—21 §, 8 kap. 4 a, 6 och 7 § samt 10 kap. 2 § 5 mom.,
av dem 2 kap. 9 § sådan den lyder delvis ändrad i lagarna 344/2009 och 764/2011, 10 och 16 § sådana de lyder delvis ändrade i lag 1199/2009, 13 § sådan den lyder delvis ändrad i lagarna 1560/2009 och 344/2009, 14, 18, 18 a, 20 och 21 § sådana de lyder i lag 313/2010, 17 § och 8 kap. 7 § sådana de lyder delvis ändrade i lag 313/2010 samt 2 kap. 19 § sådan den lyder i lagarna 313/2010 och 1388/2010, 8 kap. 4 a § sådan den lyder i lagarna 1217/2005 och 313/2010 samt 6 § sådan den lyder i lagarna 1273/2009 och 313/2010 samt 10 kap. 2 § 5 mom. sådant det lyder i lag 1188/2009,
ändras 1 kap. 4 § 3 mom. och 5 § 1 mom. 8 och 9 punkten, rubriken för 2 kap. och 2 kap. 3 §, 4 kap. 5 § 3 mom., 5 kap. 11 § och 13 § 2 mom., 8 kap. 2 § 3 mom. 1 punkten och 5 mom., 10 kap. 4 § 1

mom., 11 kap. 2 § 3 mom., 4 och 4 a §, 12 kap. 1 § 5 mom. och 9 § samt 13 kap. 1 § 2 mom., 3 § 1 mom. och 9 § 1 mom.,

av dem 1 kap. 4 § 3 mom. och 2 kap. 3 § sådana de lyder i lag 1560/2009, 1 kap. 5 § 1 mom. 9 punkten, 8 kap. 2 § 5 mom. och 11 kap. 2 § 3 mom. sådana de lyder i lag 313/2010, 5 kap. 11 § och 11 kap. 4 a § sådana de lyder i lag 361/2010, 4 kap. 5 § 3 mom., 5 kap. 13 § 2 mom. samt 10 kap. 4 § 1 mom. sådana de lyder i lag 1188/2009, 11 kap. 4 § sådan den lyder i lagarna 1053/2008, 1199/2009 och 1388/2010 samt 12 kap. 1 § 5 mom. och 9 § samt 13 kap. 1 § 2 mom., 3 § 1 mom. och 9 § 1 mom. sådana de lyder i lag 1053/2008, samt

fogas till lagen ett nytt 2 a kap, till 8 kap. 2 §, sådan den lyder delvis ändrad i lag 313/2010 ett nytt 6 mom., samt till 11 kap. 12 §, sådan den lyder i lag 1188/2009, ett nytt 2 mom. som följer:

1 kap.

Allmänna bestämmelser

4 §

Verkställighet av lagen

— — — — —
Arbets- och näringsbyrån eller arbets- och näringsförvaltningens kundservicecenter ger för Folkpensionsanstalten och arbetslöshetskassorna bindande utlåtanden enligt 11 kap. 4 § om de arbetskraftspolitiska förutsättningarna för erhållande av arbetslöshetsförmåner. En av närings-, trafik- och miljöcentralen utsedd tjänsteman vid varje närings-, trafik- och miljöcentral (utkomstskyddsombud) övervakar inom sitt verksamhetsområde att utlåtaningsskyddet är lagenligt och enhetligt. Närings-, trafik- och miljöcentralen förordnar dessutom en ställföreträdare för utkomstskyddsombudet. På utkomstskyddsombudets ställföreträdare tillämpas vad som i denna lag föreskrivs om utkomstskyddsombud. Flera närings-, trafik- och miljöcentraler kan ha ett gemensamt utkomstskyddsombud och en gemensam ställföreträdare för utkomstskyddsombudet.

5 §
(Som i RP)

2 kap.

Allmänna arbetskraftspolitiska förutsättningar för erhållande av förmåner

3 §
(Som i RP)

2 a kap.

Förfaranden som är arbetskraftspolitiskt klandervärda

1—14 §
(Som i RP)

4 kap.

Jämkade och minskade arbetslöshetsförmåner

5 § (Ny)

Förmånsbelopp

— — — — —
Om en person har rätt till förhöjd förtjänstdel eller omställningsskyddets förtjänstdel enligt 6 kap. 2 §, kan summan av den jämkade inkomstrelaterade dagpenningen jämte eventuella barnförhöjningar tillsammans med arbetsinkomsten vara högst lika stor som den lön som ligger till grund för dagpenningen, dock minst lika mycket som personen skulle ha rätt att få i grunddagpenning *ökad med eventuell barnförhöjning och* den förhöjningsdel eller det omställningsskyddstillägg som avses i 6 kap. 1 § 1 mom.

5 kap.

Förutsättningar för erhållande av arbetslöshetsdagpenning

11 och 13 §
(Som i RP)

8 kap.

Särskilda Arbetskraftspolitiska begränsningar för arbetsmarknadsstöd

2 §
(Som i RP)

10 kap.

Bestämmelser om förmåner som betalas under tiden för sysselsättningsfrämjande service

4 §
(Som i RP)

11 kap.

Bestämmelser om verkställighet

2 §

Skyldighet att lämna uppgifter

Om en sådan förändring inträffar i en förmånstagares omständigheter som kan påverka rätten att få en förmån eller minska förmånsbeloppet, ska han eller hon omedelbart underrätta den som betalar ut arbetslöshetsförmånen om förändringen. Förmånstagaren ska omedelbart underrätta *arbets- och näringsbyrån eller arbets- och näringsförvaltningens kundservicecenter* om en förändring i förhållanden som avses i 4 §.

4 §

Arbetskraftspolitiskt utlåtande

Arbets- och näringsbyrån ger ett arbetskraftspolitiskt utlåtande enligt 1 kap. 4 § 3 mom. om

1) de allmänna arbetskraftspolitiska förutsättningar för erhållande av förmåner som anges i 2 kap., när detta behövs,

(2—9 punkten som i RP)

Arbets- och näringsförvaltningens kundservicecenter kan

1) ge ett arbetskraftspolitiskt utlåtande enligt 1 kap. 4 § 3 mom.. om de allmänna arbetskraftspolitiska förutsättningarna för att få förmåner som anges i 2 kap. 1 och 3 §,

2) ändra ett arbetskraftspolitiskt utlåtande från arbets- och näringsbyrån som gäller rätten till arbetsmarknadsstöd till att gälla rätten till arbetslöshetsdagpenning,

3) föra över ett arbetskraftspolitiskt utlåtande från arbets- och näringsbyrån till någon annan inrättning som betalar ut arbetslöshetsförmån,

4) rätta uppenbara skriv- eller räknfel eller andra jämförbara klara fel i arbets- och näringsbyråns arbetskraftspolitiska utlåtande..
(Nytt)

(3—7 mom. som 2—6 mom. i RP)

4 a och 12 §
(Som i RP)

12 kap.

Sökande av ändring

1 och 9 §
(Som i RP)

13 kap.

Bestämmelser om erhållande och utlämnande av uppgifter

1 och 3 §
(Som i RP)

9 §

Utkomstskyddsombudets rätt att få uppgifter och att vara närvarande

Utkomstskyddsombudet har trots sekretessbestämmelserna och andra begränsningar som gäller erhållande av uppgifter rätt att avgiftsfritt av arbets- och näringsbyrån och arbets- och näringsförvaltningens kundservicecenter få uppgifter om arbetskraftspolitiska utlåtanden i den omfattning ombudets uppgifter det kräver. Utkomstskyddsombudet kan bestämma att Folk-

pensionsanstalten, arbetslöshetskassan eller besvärsnämnden för utkomstskyddsärenden ska delge utkomstskyddsombudet beslut som gäller namngivna personer.

Ikraftträdelsebestämmelsen

(1—6 mom. som i RP)

Bestämmelserna i 4 kap. 5 § 3 mom. tillämpas på förmåner som betalas ut för tiden efter det att lagen har trätt i kraft. (Nytt)

(8 mom. som 7 mom. i RP)

5.

Lag

om ändring av 10 § i lagen om sjömanspensioner

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen om sjömanspensioner (1290/2006) 10 § 2 mom., sådant det lyder i lag 1429/2011, som följer:

10 §

Arbetslösa arbetstagares rätt till ålderspension vid sänkt pensionsålder

Om arbetstagaren har tagit emot ett av arbetskraftsmyndigheten erbjudet arbete som avses i 2 a kap. 4 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa, vilket arbetstagaren inte kan vägra ta emot utan att förlora sin rätt till arbetslöshetsdagpen-

ning eller arbetsmarknadsstöd (*utesl.*), *tillämpas 1 mom. på rätten att få ålderspension vid sänkt pensionsålder. (utesl.) Dessutom krävs det att arbetstagaren fortlöpande har sökt sådant arbete som avses i 4 § 1 mom. genom arbetskraftsmyndighetens förmedling.*

Ikraftträdelsebestämmelsen

(Som i RP)

ShUB 1/2012 rd — RP 111/2011 rd

Helsingfors den 30 mars 2012

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Juha Rehula /cent
vordf. Anneli Kiljunen /sd (delvis)
medl. Sanni Grahn-Laasonen /saml
Arja Juvonen /saf
Laila Koskela /saf
Merja Kuusisto /sd
Sanna Lauslahti /saml

Merja Mäkisalo-Ropponen /sd
Hanna Mäntylä /saf
Hanna Tainio /sd
Lenita Toivakka /saml
Anu Vehviläinen /cent
Erkki Virtanen /vänst.

Sekreterare var

utskottsråd Esko Salo.